

Právní zabezpečení a sociální ochrana ženy v těhotenství a mateřství

Lékařská péče o těhotnou a právo

Postup *lege artis*

- **Zákon o zdravotních službách č. 372/2011 Sb.** praví, že pacient má právo na poskytování zdravotních služeb na náležitě odborné úrovni, tím se rozumí - "poskytování zdravotních služeb podle pravidel vědy a uznaných medicínských postupů, při respektování individuality pacienta, s ohledem na konkrétní podmínky a objektivní možnosti"
- Za současné poznatky se považují různá doporučení **České gynekologické a porodnické společnosti**, články, učebnice atp.
- Pokud se pak něco stane, soud rozhoduje na podkladě znaleckého posudku.
- Postup *lege artis* je často alternativní, existuje vedle sebe třeba více postupů.
- Výjimky z postupu *lege artis*
 - Pacientka odmítá postup *lege artis* - lékař pacientku co nejdůkladněji poučí, sepíše negativní reverz.
 - U pacienta, který v době zásahu není ve stavu, kdy může dát souhlas, musíme přihlížet k přáním, která vyslovil dříve (např. u Svědků Jehovových - transfuze krve).
 - Pokud je to ale z vitální indikace, musíme toto dřívější přání mít notářsky ověřené.
 - Krajní nouze (*ultimum refugium*) - neodkladná pomoc v situaci, která postup *lege artis* neumožňuje, nebezpečí musí být bezprostřední, následek zákroku nesmí být závažnější než ten, co hrozil.

Informovaný souhlas

- Jakýkoli lékařský zásah nemůže být proveden bez informování osoby a bez jejího **souhlasu**^[1].
- Právně není určeno, jak má být souhlas proveden, u komplikovanějších zákroků má být souhlas potvrzen písemně (**pozitivní reverz**)
- U banálních postačí souhlas ústní nebo i souhlas vyjádřený chováním (pacientka si na výzvu, že provedeme gynekologické vyšetření, sundá kalhotky a lehne si na gynekologický stůl).
- Pacientka může již pronesený souhlas **kdykoli odvolat**.
- Bez souhlasu provádíme výkon:
 - pokud je pacientka nezpůsobilá dát souhlas (nezletilost, duševní porucha), pak je zapotřebí souhlas zákonného zástupce;
 - pokud není možné získat souhlas, provádíme neodkladně zákroky zachraňující život.

Negativní reverz

- Pokud žena odmítá danou léčbu.
- Sepíše se individuálně.
- Musí obsahovat, proč jsme postup doporučovali, jaké následky může mít, když se neprovede (musíme je slovně vyjmenovat).
- Dobré je doplnit, že žena poučení rozuměla a měla možnost pokládat doplňující otázky.
- Pokud žena odmítá léčbu a odmítá i podpis reverzu, reverz se sepíše a podepíše ho lékař a svědek.

Zaměstnání po dobu těhotenství a mateřství

Právní ochrana těhotné a matky v zaměstnání

- Těhotná nesmí dostat výpověď (pokud nespáchala trestný čin či hrubě neporušila pracovní povinnosti). Pokud žena prokáže, že v čase, kdy dostala výpověď, už byla těhotná, je výpověď **neplatná**.
- Těhotná, kojící a matka dítěte do 9. měsíce věku dítěte nesmí vykonávat práci, která je těhotným **zakázána**^[2] či dle lékařského posudku ohrožuje její těhotenství nebo mateřství - tehdy má nárok na návrh bezpečnější práce od jejího zaměstnavatele. Pokud tato pozice znamená pro ženu nižší plat než v předchozí práci, dostává vyrovnávací příspěvek, který vyrovná rozdíl.
- Těhotná matka **nesmí pracovat přesčas**. Pečující o dítě mladší než 1 rok nesmí být přesčas nařízen.
- Těhotná zaměstnankyně pracující v noci má nárok pouze na denní služby (smí zažádat, zaměstnavatel musí vyhovět).
- Těhotná, pečující o dítě do 8 let, jediný pečující o dítě do 15 let a pečující o osobu závislou na pomoci jiné fyzické osoby nemůže být vyslán na služební cestu mimo místo bydliště a pracoviště, pokud nedá sám souhlas. Konat práci jinde mohou, jen když sami požádají.
- Zaměstnavatel je povinen přihlížet pro zařazování zaměstnanců do směn řešit potřeby zaměstnankyň a zaměstnanců pečujících o děti^[3].

Pracovní neschopnost

- Těhotenství jako takové není důvod k pracovní neschopnosti.

- Důvodem k prac. neschopnosti je v následujících případech:
 - rizikové těhotenství – výkon zaměstnání ohrožuje ženu i plod (jak *fyzicky* tak *psychicky*);
 - patologické těhotenství – mj. hrozící potrat, dvojčata, patologické polohy plodu;
 - zhoršení neporodnické chronické choroby.
- Specifické porodnické aspekty:
 - pracovní neschopnost těhotné končí 6 týdnů před termínem porodu, kdy žena nastupuje mateřskou dovolenou;
 - pokud žena nemá nárok na peněžitou pomoc v mateřství, lékař vystaví prac. neschopnost **6 týdnů před a 6 týdnů po porodu**.

Peněžitá dávky

Peněžitá pomoc v mateřství

Zkr. *PPM*.

- Kdo má nárok:
 - zaměstnankyně – podmínky:
 - účast ženy na nemocenském pojištění nebo trvání ochranné lhůty;
 - získání aspoň **270** kalendářních dnů účasti na **nemocenském pojištění** v posledních dvou letech před porodem;
 - porod;
 - nevykonávání práce v tom zaměstnání, z něhož byla peněžitá pomoc v mateřství přiznána.
 - *OSVČ* (mimo podmínky stanovených pro zaměstnankyně):
 - zaplacení pojistného na nemocenské pojištění;
 - osobně nevykonávat samostatnou výdělečnou činnost;
 - získat aspoň **180** dnů účasti na nemocenském pojištění osob samostatně výdělečně činných v období jednoho roku před porodem.

Výše peněžitá pomoci v mateřství za kalendářní den činí **70 %** denního vyměřovacího základu ^[4]. **Peněžitá pomoc** v mateřství se poskytuje maximálně **28 týdnů**, popř. 37 týdnů v případě žen, které porodily více dětí současně a starají se aspoň o dvě z nich, anebo se jedná o ženy *svobodné, ovdovělé, rozvedené* nebo z jiných závažných důvodů osamělé, které nežijí s druhem.

Denní vyměřovací základ

- Zaměstnanci – započitatelný příjem zúčtovaný zaměstnanci v rozhodném období, kterým je zpravidla 12 kalendářních měsíců bezprostředně předcházejících kalendářnímu měsíci, ve kterém došlo ke vzniku pracovní neschopnosti, potřeby ošetřování člena rodiny či **nástupu na mateřskou dovolenou**, se **dělí** počtem kalendářních dnů připadajících na rozhodné období. Do tohoto počtu dnů se však některé dny nezahrnují, aby neodůvodněně nedocházelo k rozmělnění výše denního vyměřovacího základu (např. dny poskytování nemocenského).
- *OSVČ* – osob samostatně výdělečně činných se denní vyměřovací základ zjišťuje obdobným způsobem s tím, že rozhodným obdobím je zpravidla kalendářní rok předcházející roku, v němž vznikla pracovní neschopnost či v němž **žena nastupuje mateřskou dovolenou**, a započitatelným příjmem se rozumí úhrn měsíčních vyměřovacích základů pro stanovení záloh na pojistné na důchodové pojištění.

Redukční hranice

Pro redukci jsou stanoveny tři hranice: 1. redukční hranice – 1 000 Kč, 2. redukční hranice – 1 499 Kč, 3. redukční hranice – 2 998 Kč.

Vypočtený denní vyměřovací základ podléhá redukci u *PPM* v případě, že jeho výše přesáhne stanovenou hranici:

- částka do první redukční hranice se počítá 100%,
- z částky nad první redukční hranici do druhé redukční hranice se počítá 60%,
- z částky nad druhou redukční hranici do třetí redukční hranice se počítá 30%,
- k částce nad třetí redukční hranici se nepřihlíží (tedy stále 30 %)^[5].

Vyrovnávací příspěvek v mateřství

Pokud je žena přeřazena na jiné pracovní místo, kde dostává bez svého zavinění menší plat, vyrovnávací příspěvek jí **dorovná rozdíl** od jejího průměrného platu. Vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství se poskytuje nejdéle do nástupu ženy na mateřskou dovolenou a po ukončení mateřské dovolené nejdéle do konce devátého měsíce po porodu.

Rodičovský příspěvek

Společně s rodičovskou dovolenou následuje po *PPM* a *mateřské dovolené*. Je vypláceno celkových **300.000 Kč** na jedináčka a **450.000 Kč** na dvojčata a vícčata. Pobírat ho lze nejdéle do 4 let věku dítěte a lze ho pobírat jen na nejmladší dítě. Výše měsíčního rodičovského příspěvku je zvolena rodičem, ta *nesmí přesáhnout 70 % 30násobku denního vyměřovacího základu měsíčně*. Výše měsíčního rodičovského příspěvku lze měnit vždy po uplynutí 3 měsíců.^[6]

Porodné

Jedná se o jednorázovou výplatu obnosu peněz. Nárok na porodné vzniká, nepřevyšuje-li příjem v rodině součin částky životního minima rodiny a koeficientu 2,70 a jedná se o první či druhé narozené živé dítě. Na první dítě je přispěno 13.000 Kč, na druhé dítě 10.000 Kč^[6].

Mateřská a rodičovská dovolená

Mateřská dovolená a PPM

- V souvislosti s porodem a péčí o dítě náleží zaměstnankyni mateřská dovolená po dobu 28 týdnů (37 pokud měla dvoj a vícečata, nebo pokud je sama).
- Začátek mateřské dovolené je možný v den, který si budoucí matka určí mezi **8. - 6. týdnem** před očekávaným termínem porodu, pokud není určen je nástup určen na počátek **6. týdne** před očekávaným termínem porodu, v den porodu (předčasný porod).
- Při porodu mrtvého plodu je mateřská dovolená **14 týdnů** i s PPM.
- Zemře-li dítě během mateřské dovolené, mateřská dovolená a PPM trvá ještě **2 týdny** po úmrtí^[4].

Rodičovská dovolená

- Rodičovskou dovolenou je zaměstnavatel povinen poskytnout matce nebo otci, pokud o to požádají, až do věku **3 let** dítěte (existuje i rodičovská dovolená do 4 let věku dítěte – zaměstnavatel ale *není povinen* ji poskytnout).

Odkazy

Související články

Externí odkazy

BENEŠ, Jiří. *Studijní materiály* [online]. ©2011. [cit. 2017-12-31]. <<http://jirben2.chytrak.cz/>>.

Převzato z

Použitá literatura

Reference

1. Česká republika. ZÁKON ze dne 6. listopadu 2011 o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (zákon o zdravotních službách). In č. 372 / 2011. 2011. Dostupné také z URL <http://zdravotni.praha.eu/public/dc/93/61/1333557_225886__2011_372.pdf>.
2. ČR. Vyhláška o zakázaných pracích a pracovištích. 2015. Dostupné také z URL <https://www.mpsv.cz/ppropo.php?ID=v180_2015>.
3. ČR. Zákoník práce. 2006. Dostupné také z URL <http://www.pracepropravniky.cz/_userfiles/texty_prilohy/10195.pdf>.
4. ČR. Zákon o nemocenském pojištění. 2006.
5. Česká správa sociálního zabezpečení. *Peněžitá pomoc v mateřství* [online]. [cit. 2017-12-30]. <<http://www.cssz.cz/cz/nemocenske-pojisteni/davky/penezita-pomoc-v-materstvi.htm>>.
6. ČR. Zákon o státní sociální podpoře. 1995. Dostupné také z URL <<https://www.podnikatel.cz/zakony/zakon-c-117-1995-sb-zakon-o-statni-socialni-podpore/uplne/>>.